

Een kleine expositie over het Moluks grootpoothoen

Kees Moeliker [conservator, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; moeliker@hetnatuurhistorisch.nl]

In de Haverhorst Vestibule van het museum is een kleine tentoonstelling ingericht over het Moluks grootpoothoen naar aanleiding van het verschijnen van een prentenboek voor jonge kinderen over deze Indonesische vogelsoort. Het boek is geschreven en samengesteld door twee museummedewerkers, Kees Heij en Hans Post, en geïllustreerd door Lies van der Mij. De expositie duurt t/m 22 juni 2014.

Uitzonderlijk groot ei

Het Moluks grootpoothoen (*Eulipoa wallacei*; lokale naam 'momoa'), is een zeldzame vogelsoort die uitsluitend voorkomt op de Molukse Eilanden in Indonesië. De soort, ongeveer zo groot als een waterhoen, heeft een unieke broedbiologie: het wijfje graaft 's nachts een diepe tunnel in het zand, legt haar ei daarin, gooit het gat gedeeltelijk dicht en vliegt terug naar haar leefgebied in bergbossen. Op de stranden van de eilanden Haruku, Seram, Buru, Obi en Halmahera is nog een klein aantal legplaatsen waar de grootpoothoeders gezamenlijk hun eieren leggen en begraven. Dankzij zonnewarmte en zonder enige vorm van broedzorg komt het ei na ongeveer 74 dagen uit.

Het kuiken graaft zich langzaam een weg omhoog, kan dan vrijwel direct vliegen en verdwijnt zelfstandig in het omringende bos. Kuikens en ouders hebben geen contact. De groei die het kuiken al in het ei doormaakt, is mogelijk door een groot ei met een uitzonderlijk grote dooier – een voedselvoorraad. Het ei is bijna zo groot als van een gans, zeer voedzaam en daardoor populair bij de lokale bevolking. Ze worden al sinds mensenheugenis verzameld, verkocht en geconsumeerd. Slechts 12% van de eieren ontsnapt aan de eiergravers en resulteert in kuikens. Dat kleine aantal nakomelingen houdt de populatie in een wankel evenwicht, vermoedelijk doordat de vogels relatief oud kunnen worden. Door beschermingsmaatregelen waarbij eieren op een deel

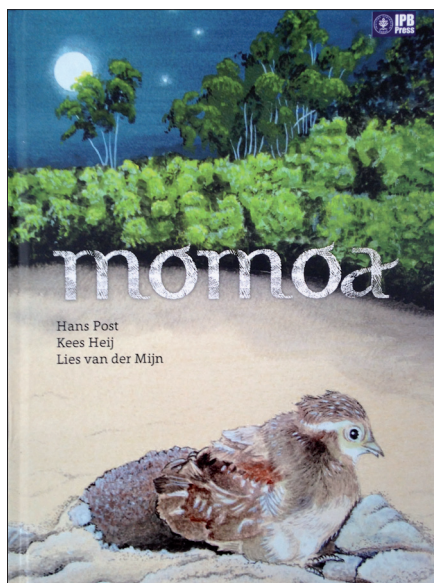
van de legplaatsen niet uitgegraven worden, kunnen mens en momoa in elkaars nabijheid blijven voortbestaan.

▲ Het Moluks grootpoothoen. (Kees Heij)

Kees Heij: 20 jaar onderzoek

Deze (en andere) wetenschap kwam aan licht dankzij de Rotterdamse bioloog dr Kees Heij (al vele decennia nauw betrokken bij het museum, nu als collectieadviseur) die in 1994-1996 letterlijk tussen de grootpoothoeders op het eiland Haruku leefde en hun biologie uiteindelijk bijna 20 jaar lang bestudeerde. Hij publiceerde er een reeks wetenschappelijke artikelen in *Deinsea* (nummers 2, 3, 8, 11) over, en er verscheen een boek in de Indonesische taal. Om de lokale eilandbevolking bewust te maken van

▲ Het prentenboek werd in Indonesië uitgegeven. Er is nog geen Nederlandstalige editie.

de bijzondere leefwijze van het Moluks grootpoothoen en om de bescherming van de kwetsbare vogel en de legplaatsen te stimuleren, richt Kees Heij zich nu, ter afsluiting van 20 jaar studie, op de jeugd. Samen met kinderboekenschrijver Hans Post (honorair conservator van Het Natuurhistorisch) en illustratrice Lies van der Mij stelde hij een prentenboek met de titel 'Momoa' samen. De tekst werd in het Indonesisch vertaald door Indah Groeneveld en het boek werd in Indonesië uitgegeven met steun van Birdlife Indonesia en Stichting Wilcon. Het prentenboek werd in augustus 2013 door de twee auteurs gratis verspreid onder basisschoolleerlingen van het dorpje Kailolo op Haruku, dat vlak naast het belangrijkste momoa-legveld ligt.

▲ In augustus 2013 deelden Kees Heij en Hans Post het boek uit aan schoolkinderen op het eiland Haruku. (Pede Tuanaya)

Een deel van de originele aquarellen is in de Haverhorst Vestibule van het museum tentoongesteld, samen met de Nederlandstalige (kinder)teksten, diverse wetenschappelijke publicaties van Heij, en Molukse grootpoothoeders en eieren uit de museumcollectie. ◀

Op 2 maart 2014 geeft Kees Heij in de serie Zondagmiddag@HetNatuurhistorisch een lezing over twintig jaar onderzoek naar het Moluks grootpoothoen. Aanvang 15:00 uur, reserveren via zondagmiddag@hetnatuurhistorisch.nl.